

Ivan Ivanišević

BITKA KOD MIDWAYA

UVOD

Japan je do proljeća 1942. godine zauzeo skoro sve teritorije koji su po mišljenju japanske carske komande trebali biti osvojeni. Vrlo laki uspjesi na Pacifiku ohrabрили su japansku vojsku i mornaricu, a sad je došlo vrijeme za postavljanjem obrambenih pozicija u odnosu na protivnike; SAD i njihove saveznike, VB i Australiju. Do kolovoza 1942. godine Japan je zauzeo ova područja na Pacifiku; Filipine, Timor, Celebes, Java, Sumatra, Borneo, Malajski poluotok, sjevernoistočni dio Nove Gvineje s otočjem Nova Britanija i Nova Irska u Bismarkovom moru. Također su osvojena područja uključivala otočne skupine Gilbert, Marshall, Wake, Karolini, Palau te Marijani. Na svim zauzetim područjima japanska vojska i mornarica je sagradila jak sustav vojnih i pomorskih baza.

Plan je bio jednostavan, nakon napada na Pearl Harbor trebalo je zauzeti područja u jugoistočnoj Aziji, oko osvojenih područja trebalo je sagraditi neosvojivu obrambenu liniju, naravno ovaj plan je uključivao potapanje američke flote, ponajprije nosača aviona. Japanski plan je djelomično uspio, zauzeli su područja, no nosače aviona u napadu na Pearl Harbor nisu uništili.

Nakon što je Japan iscrpio početne planove, sad je bilo potrebno učvrstiti svoj položaj. Za buduće ciljeve određeni su Port Moresby na Novoj Gvineji, te Midway koji se nalazi oko 2100 km od Havajskog otočja.

Port Moresby je bila britanska vojna baza i posljednje uporište na Novoj Gvineji koje su držale savezničke snage. Sa zauzimanjem Port Moresbija, Japan bi dobio mogućnost prodiranja prema Salomonskim otocima, a u slučaju uspjeha prodiranje bi bilo nastavljeno prema Novoj Kaledoniji, Fidžiju i Samoi. Takav plan sastavljen od strane Komande Carske Mornarice i samog zapovjednika I. Yamamota. Trebao je odsjeći komunikaciju između Australije i SAD. Iako je Japan do svibnja 1942. godine osvojio golema područja u JI Aziji, a u to treba uključiti i prije osvojena područja, potreba za obranom područja bogatih naftom i rudačama koje su bile neophodne za buduće operacije u ratu sa Amerikom uključivalo je i strateško odcepljenje Australije kao i osvajanje Midwaya.

Opijeni prethodnim lakim pobjedama japanski časnici nisu vidjeli ili nisu htjeli vidjeti probleme koji su se pojavili osvajanjem tih golemih područja. Logistika na tako velikim udaljenostima predstavljala je sve veći problem. S osvajanjem područja trebalo je izgraditi baze za obranu tih područja, a s bazama povećavao se i broj vojnika potrebnih za obranu. Japan usprkos osvajanjima tih golemih područja nije povećavao broj vojnih i transportnih brodova, smatrajući svoju pomorsku silu daleko nadmoćnijom naspram SAD-a.

Tijekom cijelog ratovanja na Pacifiku, Japan nije zaštitio svoju trgovačku flotu koja je bila od iznimne važnosti za transport rudača i nafte, materijala koje Japan nema, a s nezaštićenom flotom i oskudicom materijala potrebnog za proizvodnju oružja, nije bio u mogućnosti održati ritam proizvodnje kakav je imao SAD. Tijekom ratnih operacija od 1941. do 1945. godine Japan je izgubio više od 4000000 brt. trgovačke flote.¹ Upravo ti gubici, odredili su daljnju taktiku Japana, koji je od izrazito ofenzivne taktike bio prisiljen preći na defanzivnu taktiku, prepuštajući SAD kontrolu nad Pacifikom. Upravo su gubici koje je Japan pretrpio kod Midwaya, pokazati će se s vremenom presudnim događajem za tijek rata.

1. *Pomorska Enciklopedija*, sv. 3, 1976, s. v. Japan, 236.

JAPANSKA CARSKA RATNA MORNARICA

Japanska carska ratna mornarica (*Dai-Nippon Teitoku Kaigun* ili *Nippon Kaigun*) u vrijeme početka rata na Pacifiku, krajem 1941. godine zauzimala je treće mjesto na svijetu po broju i tonaži brodova, odmah iza SAD i Velike Britanije. Značaj Japana između dva svjetska rata znatno je porastao, a u skladu s imperijalističkim težnjama porastao je i broj brodova, te tonaža ratne flote određene Washingtonskim ugovorom iz 1922. godine. Ugovorom je bilo određen broj bojnih brodova i nosača aviona u odnosu 5:5:3 za pomorske snage SAD, Velike Britanije i Japana. Iako je s ovakvim odnosom snaga Japan zadržao premoć na Pacifiku, japanski militaristi nisu s ovakvom odlukom nikad bili zadovoljni. Godine 1936. Japan je raskinuo sa obvezama Washingtonskog ugovora, no u stvarnosti Japan se nikad i nije pridržavao odredaba ugovora. Od 1922. do 1941. godine tonaža brodova povećana je za 548000 t, SAD za 218000 t, a Velike Britanije za samo 37000 t.²

Ratna mornarica 1941. godine brojala je ukupno 391 ratni brod sa pomoćnim brodovljem, oko 311000 časnika i vojnika. Većina osoblja bila je dodijeljena na pomorske zadatke, to jest na ratne brodove. Časnički korpus bio najbolji kadar u cjelokupnom časničkom korpusu japanskih oružanih snaga. Mornarički časnici bili su kozmopolitski obrazovani, zapadnjački orijentirani, tehnološki najnapredniji dio društva. Više od 80 posto kadra imao je visoko obrazovanje, uglavnom su bili dobrovoljci kojima je dopušteno izbjegavanje službe u armiji.³ Jedan od vrlo važnih faktora bilo je i iskustvo stečeno u prethodnim godinama ratovanja, što američki časnici nisu imali. Tijekom vremena mornarica je stekla iskustvo u artiljeriji, a ponajprije su imali prednost u noćnim borbama. Japan je razvio tehnologiju noćnih dalekozora, no nije razvijao brodsku elektrotehniku, niti podvodne sonare za otkrivanje podmornica, a to se naročito vidjelo u nedostatku radara na brodovima.

Japanska mornarica nije imala posebnu avijaciju, već su avioni dodjeljivani direktno ili kopnenim ili pomorskim snagama. Mornarička avijacija bila je ujedno i najelitniji njen dio. U trenutku izbijanja rata mornarica je imala oko 3000 aviona, dok su kopnene snage imale tek oko 1500 aviona.⁴ Lovci *Mitsubishi A6M Zero*, bili su najbolji japanski lovci, torpedni bombarderi *Nakajima B5N*, bombarderi za obrušavanje *Aichi D3A*, laki bombarderi *Mitsubishi G2M*, činili su okosnicu zrakoplovstva japanske ratne mornarice na početku rata. Posebna pažnja davala se kombiniranom napadu s torpedima i bombama.⁵

U sastavu flote nalazilo se 10 bojnih brodova, sagrađenih 20-tih godina, no svi bojni brodovi su modernizirani pred početak rata. *Mutsu* i *Nagato* bili su najveći brodovi s oko 33000 tona, sa naoružanjem topova od 356 mm. Kako broj krstarica nije bio određen Washingtonskim ugovorom, već samo njihov deplasman i jačina naoružanja, Japan je sagradio 18 teških i 20 lakih krstarica. Nedugo nakon početka rata bili su dovršeni *Yamato* i *Musashi*, dva najveća ratna broda sagrađena u to vrijeme, imali su 73000 tona i nosili su topove od 460 mm., dok je u svim mornaricama svijeta najveći kalibar bio 406 mm.⁶ U sastavu se nalazilo i 6 teških i 4 laka nosača aviona, 120 razarača i 65 podmornica.

U pogledu organizacije japanska ratna mornarica bila je podijeljena u tri teritorijalne oblasti s komandama u bazama Yokosuka, Kure i Sasebo, a glavnina flote bila je koncentrirana u Kombiniranoj floti (*Rengo Kantai*) koja se sastojala od šest eskadri površinskih brodova, podmornica i avijacije. Zapovjednik Kombinirane flote za vrijeme napada na Midway bio je Isoroku Yamamoto.

2. *Pomorska Enciklopedija*, sv. 3, 1976, s. v. Japan, 236.

3. MURRAY, W. – MILLETT, R., 2001, 38.

4. SAKAI, S., 1979, 307.

5. Upravo ovakvim napadom su iznenadili Ameriku 7. XII. 1941. g. u napadu na Pearl Harbor.

6. PRIKRIL, B., 2005, 32.

RATNA MORNARICA SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA

United States Navy - Flota Sjedinjenih Država na početku rata bila je na prvom mjestu po broju i veličini brodova zajedno s Velikom Britanijom. Njen najveći problem bila je podijeljenost na dva oceana Atlantski i Tihi (Pacifik). Vrhovni zapovjednik flote je Predsjednik SAD, no on je davao naredbe preko svog osobnog štaba, kojem su podređeni ministar rata i ministar ratne mornarice. Ministru rata podređen je načelnik Generalštaba, dok je ministru ratne mornarice podređen zapovjednik ratne mornarice. Zajedno su sva tri vida oružanih snaga sakupljeni u Združenom stožeru načelnika štabova (*Joint Chiefs off Staff*), koji je operativno podčinjen osobnom štabu Predsjednika SAD.⁷ Početkom rata RM SAD imala je 15 bojnih brodova, 9 nosača aviona, 18 teških i 19 lakih krstarica, 136 razarača, 111 podmornica, te oko 150 manjih ratnih brodova. Od sveukupnog broja brodova SAD su na Pacifiku imale na početku rata imale 9 bojnih brodova, 3 nosača aviona, 13 teških i 11 lakih krstarica, 80 razarača i 60 podmornica.⁸

SAD nije kao ni Japan imao samostalnu avijaciju, raspolagalo je sa oko 3500 aviona različite namjene. Lovci *Grumman F4F Wildcat*, jurišni lovac-bombarder *Douglas SBD Dauntless*, *Douglas TBD Devastator*, torpedni avion i *Grumman TBF Avenger*, torpedni avion, bili su avioni mornarice SAD koji su sudjelovali u bitci za Midway.

Poslije izbijanja rata u Europi Kongres je usvojio plan o izgradnji ratnih brodova. Najvažniji zakon bio je *Two Oceans* zakon koji je izglasan u lipnju 1940. godine. Ovim zakonom predviđen je porast tonaže ratnih brodova za 1325000 tona, dok je drugim zakonom *Five Oceans* iz 1943. godine predviđen porast od 1900000 tona.⁹ Ratna mornarica brojala je oko 450000 vojnika. Nakon napada na Pearl Harbor, za zapovjednika pacifičke flote postavljen je Chester Nimitz, dok je admiral John E. King postavljen za vrhovnog rukovodioca svih pomorskih ratnih operacija. King je bio podređen ministru mornarice, te je osim odgovornosti za strategiju bio odgovoran i za izgradnju flote. Tokom rata američka industrija proizvela je 500 ratnih brodova različite namjene, dok je Japan uspio izgraditi 171 brod.

Vrste Brodova	SAD	Nizozemska	Velika Britanija	Saveznici ukupno	Japan
Bojni brodovi	9	-	1	10	10
Nosači aviona	3	-	1	4	10
Teške krstarice	13	-	4	17	18
Lake krstarice	10	3	13	27	18
Razarači	80	7	6	93	113
Podmornice	55	15	-	70	63

Tablica 1. Odnos snaga na Pacifiku krajem 1941. godine

Izvor: Vasiljević - Visković, 1975.

7. VASILJEVIĆ, J.-VISKOVIĆ, B., 1975, 306.

8. PRIKRIL, B., 2005, sv. 1, 38-39.

9. VASILJEVIĆ, J.-VISKOVIĆ, B., 1975, 306.

MIDWAY



Slika 1. Zračni snimak Midway iz 1941. godine

23° 13' N i 177° 23' W - Kružni atol u srednjem dijelu Pacifika, oko 2100 km SZ od Honolulua. Zatvara plitku lagunu sa dva otoka, Sand Island i Eastern Island. Pripada teritoriju SAD. Na kopnenu površinu otpada 5 km². Otoci se nalaze u južnom dijelu lagune. Atol je 1859. godine otkrio kapetan Brooks, a SAD su zaposjele atol 1867. godine. Od 1903. godine Midway se nalazi pod upravom RM SAD, a od 1905. godine na otoku Sand island nalazi se postaja za transpacifički podmorski kabel, koji spaja San Francisco s Manilom. Od 1936. godine na otoku postoji aerodrom koji je služio za transpacifički promet, pa je Midway zbog aerodroma i postao važna strateška baza u II. svjetskom ratu.

OTKRIVANJE JAPANSKOG PLANA

Nakon što je zaustavljeno napredovanje japanske vojske i mornarice u južnom Pacifiku, nije se više osjećao japanski pritisak prema Australiji. Japanska flota se povukla, nisu provedena nikakva iskrcavanja, niti bilo kakva koncentracija japanskih snaga na području južnog Pacifika. Američke obavještajne službe stalno su prisluškivale japanske radio-brzovjave. Opravdano su smatrali da Japan planira napad većih razmjera, problem je bio što nisu mogli doznati gdje bi napad trebao biti izvršen. Japan je planirao napad iz više pravaca. Da bi to postigao planirana je akcija većih razmjera kako bi zavarali Amerikance. Napad je trebao biti izvršen na Aleutske otoke, kako bi stvorili zabunu i utisak da se radi o napadu na Aljasku. Vjerovali su da će američka flota otploviti prema sjeveru, dok bi za to vrijeme glavnina flote izvršila udar na Midway, te zauzeli otok. Za ovaj plan su odvojili 6 krstarica, 2 nosača aviona, 12 razarača, 6 podmornica te niz pratećih brodova.¹⁰ Zapovjednik eskadre sjevernog područja bio je admiral B. Hosoyaga.

Napadom na Aleute japanci bi dobili 24 sata, jer je glavnina flote odmah nakon izvršenog napada na Aleute trebala izvršiti napad na Midway, a zatim i desant za osvajanje atola. Ovim planom trebalo je dobiti stratešku poziciju za daljnje napredovanje prema Havajima, ali i uništenje američke flote, ponajprije nosača aviona. Čitav plan operacije nazvan je "Plan Mi".

Plan napada bio je pokrenut iz osam pravaca, udaljeni jedni od drugih po nekoliko stotina milja, trebali su se nezavisno približiti mjestima određenim za napad. Svrha ovako komplici-

10. PRIKRIL, B., 2005, 219.10. PRIKRIL, B., 2005, 219.

ranog plana bila je zavaravanje protivnika. Ukoliko bi i bila viđena jedna japanska formacija od strane američkih izviđačkih aviona, ona nije mogla pokazati cjelokupni broj japanskih snaga, a time niti dati predodžbu protivniku o obimu i cilju napada. Japanci su bili uvjereni da će ponovno iznenaditi Amerikance kao i 7. 12. 1941. godine. U patroliranje područja između Pearl Harbora i Midwaya bilo je poslano 15 podmornica. Podmornice su imale zadatak da izvide područje i dojavu o pokretima američke flote. Yamamoto je bio uvjeren u uspjeh svog plana, međutim, događaji su krenuli sasvim drugim tijekom. Odmah po isplovljivanju flote, američka obavještajna služba javila je o njenom pokretu. Stalnim prisluškivanjem japanskih radio postaja, američka služba prisluškivanja saznala je samo o "objektu" napada.¹¹ Nakon što je dobio izvještaj obavještajne službe admiral Nimitz shvatio je da se radi o Midwayu. Na otok su poslana pojačanja od 3000 vojnika, 128 aviona. Od toga je poslano kao pojačanje 30 izviđačkih aviona, 7 lovaca, 18 armijskih bombardera B-17 i 4 B-26, postavljeni su topovi, neki i do 170 mm kalibra. Bile su tu i mnogobrojne podvodne zapreke, obalna utvrđenja, te malokalibarski protuzračni topovi. No Amerikanci nisu još uvijek bili potpuno sigurni o cilju napada. Kako bi saznali poslali su naredbu da komanda otoka preko radio-veze nešifriranom porukom javi Havajima da je postrojenje za destilaciju vode na Midwayu u kvaru. Nije prošlo mnogo vremena i američke radio-stanice uhvatile su japanski radio-saobraćaj u kojem se šifriranim radio-telegramom obavještava neka eskadra da "objekt" ima problema sa dostavom vode. Više nije bilo nikakve sumnje u cilj japanskog napada.

Japan je prikupio ogromnu flotu koja se sastojala od 8 nosača aviona, 4 flotna i 4 eskortna, 11 bojnih brodova, 22 krstarice, 65 razarača i 21 podmornica. Flota je bila podijeljena na tri dijela. Midway je za Japan bio strateški jako važan. Vjerovali su da je upravo sa Midwaya izvršen napad na Tokio, izveden u travnju 1942. godine. Midway je od Tokia odaljen 4000 km, te je Yamamoto bio uvjeren da bi s osvajanjem ovog otoka dobio prednost za nove napade na Pearl Harbor, a i namjeravao je ukoliko postigne uspjeh, pokušati nagovoriti premijera Tojoa da započne pregovore o miru sa SAD.

Glavna udarna jedinica koju su sačinjavali nosači *Akagi*, *Kaga*, *Hiryu* i *Soryu*, trebali su krenuti prema Midwayu. Nosači su ukupno nosili 84 lovca, 84 bombardera i 93 torpedna aviona, ukupno 261 avion. Zapovjednik ove flote bio je admiral Ch. Nagumo.¹² Nosače su pratila 2 bojna broda, 2 teške i 1 laka krstarica i 11 razarača.

Kombinirana flota pod zapovjedništvom I. Yamamota, plovila je na udaljenosti od oko 300 Nm od flote nosača admirala Naguma. Yamamoto se nalazio na bojnom brodu *Yamato*. Ova flota trebala je davati stratešku stabilnost cijeloj operaciji. Sastojala se od 7 bojnih brodova, 1 laki nosač aviona, 2 nosača hidroaviona, 3 lake krstarice i 21 razarač.¹³

Desantni odred za Midway bio je pod komandom admirala N. Konda. Sastojao se od pet izdvojenih grupa. Transportne grupe od 12 transportnih brodova i 3 razarača, sa 5000 vojnika. Zapovjednik grupe bio je admiral R. Tanaka. Ovu grupu pratila je grupa za podršku sastavljena od 1 lake krstarice i 10 razarača. U drugoj grupi za podršku nalazile su se 4 teške krstarice i 2 razarača, zaštitnog odreda pod izravnom komandom N. Konda; 2 bojna broda, 4 teške krstarice, 1 lake krstarice, 1 lakog nosača aviona i 8 razarača. Grupa nosača sastavljena od 2 nosača hidroaviona, 1 razarača i 1 patrolnog broda, kojom je zapovijedao admiral R. Fujita, trebala je uspostaviti zrakoplovnu bazu na otoku Kure, SZ od Midwaya.¹⁴

11. Riječ "objekt" odnosila se na Midway, PRIKRIL, 2005, 221.

12. *Pomorska enciklopedija*, sv. 4, 1978, s. v. Midway, 675.

13. *Pomorska enciklopedija*, sv. 4, 1978, s. v. Midway, 675.

14. *Pomorska enciklopedija*, sv. 4, 1978, s. v. Midway, 675.

Ovako rascjepkana flota po mišljenju Yamamota trebala je iznenadnim napadom zauzeti atol Midway. Glavne snage, nosači aviona isplovili su 26. svibnja iz Yokosuke. Njihov pravac trebao je ići više sjeverno, kako bi otočju prišli sa SZ strane.

Američke snage za obranu su bile višestruko manje. Admiral Nimitz na raspolaganju je imao 3 nosača aviona, sa 232 aviona, *Hornet*, *Enterprise* i *Yorktown* koji je u Koraljnom moru bio teško oštećen. *Yorktown* je uplovio u Pearl Harbor 27. svibnja i u 48 sati popravljen. Nimitz je na raspolaganju još imao 8 teških krstarica, 3 lake krstarice i 28 razarača. Poslano je također svih 25 podmornica, od čega njih 12 je trebalo zapadno od Midwaya sačinjavati barazu, sa zadatkom da izvrše torpedni napad ukoliko budu u prilici. Američke snage bile su podijeljene u dvije eskadre. Eskadra pod nazivom "*Task Force 16*" kojom je zapovijedao kontraadmiral Spruance, te eskadra kontraadmirala Fletchera pod nazivom "*Task Force 17*". Fletcher je ujedno bio zapovjednik obje udarne grupe. Podmorničkim snagama zapovijedao je admiral R. H. English. Za obranu Aleuta izdvojena je skupina od 2 teške te 3 lake krstarice, 14 razarača i 6 podmornica. Zapovjednik eskadre bio je admiral R. A. Theobald. Nimitz je zadržao komandu nad svim snagama, kako bi lakše koordinirao napadom, pogotovo između eskadrona nosača aviona i zračnih snaga stacioniranih na kopnu.

"*Task Force 16*" sastojala se od nosača *Hornet* i *Enterprise*, 6 krstarica i 9 razarača. "*Task Force 17*" bila je sastavljena od nosača *Yorktown*, 2 krstarice i 6 razarača. Prva eskadra napustila je Pearl Harbor 28. svibnja, dok je druga to uradila 30. svibnja.

Japanci su iskrcali svoje snage na Aleutima 3. lipnja, uvjereni da Amerikanci ne znaju ništa o planovima japanske mornarice. Yamamoto je naredio da se prekine bilo kakav oblik komunikacije među flotama, vjerujući da ih protivnik neće moći uhvatiti, a niti otkriti pravi plan napada. Bila je to kobna pogreška.

TIJEK BITKE

Kako su japanske flote plovile razdvojeno, američki izviđački avioni ih nikako nisu mogli locirati. Nagumova udarna grupa plovila je pod okriljem oblačnog vremena, te u tom pravcu Amerikanci nisu niti slali svoje avione. Ujutro 4. lipnja (po američkom vremenu 3. lipnja) jedna *Catalina*, kojom je zapovijedao poručnik Ride, pilot aviona, na oko 700 milja JZ od Midwaya ugledao je japansku eskadru. Bila je to eskadra transportnih brodova sa pratnjom, koja je trebala iskrcati vojnike na atol Midway. Zaštitna eskadra sačinjena od krstarica i razarača, plovila je prema jugu paralelnim kursom. Napokon je američka komanda dobila podatke o neprijatelju. Odmah je izdana naredba o napadu, te je sa Midwaya poletjelo 9 aviona *B-17*. Prvi američki napad izvršen je u 17 h i 4 min, sa visine od oko 3000 metara, ali nijedan brod nije bio pogođen. Kako je japanska eskadra bila udaljena 1000 Km od Midwaya, noćni napad izvršile su 4 *Cataline*, bacivši torpeda, no pogođen je samo tanker *Akebonu Maru* i to kod pramca.¹⁵

Midway i Pearl Harbor bili su spojeni podmorskim kablom, te je admiral Nimitz bio obaviješten o otkrivanju japanske eskadre. Američka komanda znala je da glavnina još nije otkrivena, te je izdana naredba o daljnjem izviđanju i potrazi za nosačima aviona.

Rano ujutro 5. lipnja, jedna je *Catalina* ugledala japanski hidroavion *Kavaniši 94*, no kako je to jutro bila gusta kiša japanski se avion izgubio u oblacima. *Catalina* je nastavila pratiti putanju aviona, te je nakon što su se oblaci počeli razilaziti ugledala brazdu niza brodova.

15. PRIKRIL, B., 2005, 230-231.

Poruka koja je poslana Midwayu glasila je «*Daphne zove Midway. Ovdje Daphne. Mnogobrojni brodovi u R-57, kurs 135. Dva nosača aviona. Ponavljam: dva nosača aviona. Dva bojna broda. Krstarice i razarači. Broj javljam naknadno. Ovdje Daphne. Ovdje Daphne. Mnogi brodovi u R-57...*». ¹⁶ Poruka je poslana nešto prije 6 sati ujutro.

U poziciji 240 Nm SZ od Midwaya, Nagumo je naredio zračni napad na Midway. Ujutro u 4 h i 30 min, pred samo svitanje poslano je 108 aviona u napad na otok. Nakon što su na Midwayu primili vijest o eskadri brodova, njihovi su radari otkrili i formaciju aviona. Izviđački avioni javili su položaj japanske eskadre na oko 180 Nm SZ od Midwaya, što je za oko 40 Nm bilo pogrešno, te će upravo taj podatak o položaju Japanaca izazvati dosta poteškoća Fletcheru i Spruanceu. Nakon primanja vijesti upućeno je 26 lovaca kako bi presreli japanske avione. Bombarderi i torpedni avioni upućeni su u napad na nosače, a izviđački avioni bili su sklonjeni na sigurno.

Japanski avioni izveli su napad na Midway u 6 h i 30 min. Razoreni su mnogi objekti poput skladišta municije, tankova goriva, hangari. Samo su poletno-sletne staze ostale netaknute. Od poslanih 26 američkih lovaca samo se 9 vratilo. Zahvaljujući obavijesti izviđačkih aviona, američka obrana na otoku spremno je dočekala napad aviona, te su i japanci pretrpili gubitak od preko 30 aviona. Američki napad na nosače aviona počeo je nešto iza 7 h, no nisu postigli nikakav uspjeh već je gotovo polovica aviona stacioniranih na otočju Midway uništeno.

Nakon obavljenog napada zapovjednik udarne grupe aviona, J. Tomonaga, izvijestio je admirala Ch. Naguma, da je potrebno izvesti još jedan napad na Midway. U tom trenutku na palubama nosača nalazila su se ukupno 93 bombardera i torpedna aviona, koji su bili spremni smjesta uzletjeti, ali ovi avioni bili su spremni za napad na brodove. Primivši vijest Nagumo je naredio da se avioni smjesta liftovima spuste u potpalublje kako bi se opremili za napad na kopno, a nosači bili spremni da prime eskadrile aviona koji su se vraćale iz napada. Japanci na svojim brodovima nisu imali radare, a sa nosača aviona nisu slali izviđačke avione u patroliranje, već su koristili avione na pratećim krstaricama. Začuđuje da Japan i Yamamoto nisu cijenili pronalazak radara iako su Britanci posjedovali radare i dvije godine prije bitke, Njemačka je poslala dva radara Japanu putem podmornice, ali nisu poslali i tehničare. ¹⁷

U izviđanje je bilo ukupno poslano 5 izviđačkih aviona, što je zasigurno bilo nedovoljno pošto su japanci očekivali američku flotu u blizini. Posljednji avion koji je poletio u izviđanje bio je hidroavion sa krstarice *Tone*, a zakasnio je pola sata zbog nekakvog kvara. Upravo je taj hidroavion otkrio Spruancea, i poslao izvještaj u 7 h i 30 min. Nagumo se našao u vrlo nezgodnoj situaciji. Trebalo je smjesta narediti da se svi avioni što prije pripreme za napad na brodove. Upravo su ova naređenja kao i ona prethodna, stvorila nered u hangaru.

Za to vrijeme Amerikanci su skupili dovoljan broj podataka, te su imali priličan pregled položaja neprijateljske flote. Spruance je dao naredbu da treba odmah napasti, bez ikakvog oklijevanja, shvativši da su upravo nosači aviona glavna prijetnja.

S Midwaya je poletjela prva skupina aviona, eskadrila od 6 *Grumann-Avengera* koji su nosili torpeda. Izvršili su napad u 8 h i 10 min. Na njih je otvorena vatra iz svih brodova, te su dva aviona pogođena prije nego su uspjeli napasti. Napad preostalih aviona bio je neuspješan, od svih članova eskadrile preživio je samo jedan, pilot George H. Gay.

16. PRIKRIL, B., 2005, 233.

17. CALVOCORESSI i dr., 1987, 620.

Nakon ovog napada uslijedio je napad 4 *B-26* bombardera, koji su također izvršili napad torpedima, ponovno bezuspješno. Treći napad ovaj put na nosač aviona *Kaga*, izvršilo je 16 bombardera za obrušavanje *SBD Dauntless*. Pogođena je paluba sa tri bombe, no daljnji napad su spriječili japanski lovci.

Četvrti su napad Amerikanci izvršili s 15 bombardera *B-17*, na visini od 6000 metara, a nakon njih još 11 bombardera. Pogođen je jedan bojni brod s dvije bombe. Istovremeno se jedna američka podmornica *Nautilus*, uspjela provući u japansku flotu, te je i ona pokušala napad, ali je opažena te zasuta podvodnim bombama. Čitav napad američkih eskadrila bio je nesinkroniziran. Umjesto da napadnu zajedno sa svim raspoloživim avionima, svaka je eskadrila napadala zasebno, pričinivši tako više štete sebi samima, negoli Japancima. Nakon ovih napada na Midwayu nije ostao skoro niti jedan avion za obranu atola.

Avioni koji su napali Midway počeli su se spuštati na palube nosača, nedugo nakon američkog napada u 8 h i 30 min, a posljednji japanski avion se spustio u 9 h i 15 min. Spruance je svojim avionima dao naredbu za napad u 7 h, ta odluka je donesena nakon primanja obavijesti o posljednjem položaju flote, htio se što više približiti neprijatelju jer su američki avioni imali dosta kratak radijus leta.

Admiral Nagumo je u nakon slijetanja posljednjeg aviona naredio skretanje flote prema SI u 9 h i 14min. Htio je reorganizirati svoju flotu za napad na američke nosače. No ova odluka donesena je prekasno, jer su američki avioni već krenuli u napad.

Sa *Enterprisa* i *Horneta* poletjelo je 116 aviona, dok je s *Yorktowna* poletjelo 29 aviona za zaštitom od 6 lovaca. Amerikanci su letjeli prema starom pravcu japanske flote. Našli su samo praznu pučinu. Većina američkih aviona ostala je bez goriva, mnogi su bili prisiljeni sletjeti na Midway. Jedna od eskadrila torpednih aviona tipa *TBD Douglas-Devastator*, kojom je zapovijedao kapetan Weldron, a koji su poletjeli s *Horneta*, okrenuli su se u namjeri da se vrate na svoj nosač, no ispred sebe su ugledali japansku eskadru.

Spruance koji je bio obaviješten o novom položaju neprijateljske eskadre, smjesta je naredio napad. Eskadrila *TBD Devastatora* je napala u 9 h i 30 min, no ovi su avioni bili prespori za japanske lovce *Zero*, samo je jedan pilot preživio napad. Amerikanci nisu htjeli gubiti previše vremena, poslali su novi nalet aviona. Ovaj put su torpedne avione pratili lovci za obranu. Lovci su letjeli dosta ispred torpednih aviona, jer su trebali na sebe privući obranu japanskih lovaca. Ali američki lovci nisu naišli na nikakvu obranu, te su javili torpednim avionima da krenu u napad. Bila je to kobna pogreška. Za nekoliko minuta koliko je bilo potrebno torpednim avionima da dolete do japanskih brodova, japanci su podigli svoje lovce u zrak, te su napadači ponovno odbijeni i uništeni. Od 14 aviona, ovaj put se uspjelo spasiti njih 4. Nekoliko minuta kasnije došla je nova eskadrila torpednih aviona, njih 13, praćenih sa 16 lovaca sa *Yorktowna*. Cilj je bio nosač *Akagi*. Uspjeh je bio kao i kod prethodnih eskadrila, nikakav.



Slika 2. Napad na nosač *Hiryu*.

Od ukupno 41 *Devastatora* koji su sudjelovali u napadima samo 4 su preživjela. Pokazalo se da ovi već zastarjeli avioni nisu bili dorasli japanskim *Zeroima*, niti njihova brzina, koja je iznosila max. 370 km/h, niti njihove manevarske sposobnosti, kao i oklop aviona.



Slika 3. *TBD Devastator*.

Dok su japanci bili zauzeti s napadom na torpedne avione, s visine od 6000 metara doletjele su tri eskadrile bombardera za obrušavanje, dvije sa *Enterprisea*, a jedna sa *Yorktowna*. Bilo je 10 h i 30 min. Grupu s *Enterprisa* sačinjavalo je 37 aviona tipa *SBD Dauntless*, zapovjednik grupe bio je kapetan korvete C.W. McClusky. S jednim eskvadronom napao je nosač aviona *Kaga*, dok je drugi eskvadron napao Nagumov admiralski brod, nosač *Akagi*. Napad na nosač *Soryu* izvelo je 17 bombardera istog tipa sa nosača *Yorktown*. Japanci se nisu niti snašli kad su bombarderi započeli svoje obrušavanje na nosače aviona. Pošto su bili zauzeti s napadom na *Devastatore*, koji su letjeli dosta nisko, njihovi avioni nisu se uspjeli podignuti na dovoljnu visinu da napadnu nadolazeće avione, a ni topovska obrana nije bila spremna za ovaj napad. Čitava eskadra japanskih brodova bila je razvučena na otprilike 15 km. Krstarice i bojni brodovi koji su trebali dati podršku protuzračnoj obrani nalazili su se na priličnoj udaljenosti od nosača aviona. Tako su se u trenutku napada američkih bombardera za obrušavanje, u blizini našli samo razarači, čija je paljba bila usmjerena na torpedne avione.

Akagi je pogođen sa dvije bombe, jednom u hangar, gdje je bilo spremište torpeda, a drugom na palubu koja je bila krcata avionima i gorivom. Nagumo je bio prisiljen napustiti zapovjedni brod sa čitavim štabom, te je prešao na krstaricu *Nagara*.

Kaga je pogođena s nekoliko bomba. Jedna bomba pogodila je palubu prepunu aviona, a druga je pogodila komandni most i poubijala čitavo osoblje koje se tamo nalazilo uključujući i zapovijednika broda. Treći pogodak je bio u potpalublje, ravno u hangar s avionima. Zatim je došao još jedan pogodak. Jedan od najvećih nosača aviona u Japanskoj Carskoj Mornarici bio je potpuno razoren.

Soryu je pogođen s tri bombe. Pogođena je paluba broda koja je kao i kod ostalih nosača bila prepuna aviona. Izbio je požar koji je u potpunosti onemogućio bilo kakvu operativnost broda. U neposrednoj blizini nalazio se jedan razarač čija se posada svim silama trudila pomoći nosaču *Soryu*. Ali je i on bio pogođen u strojarnicu, te je ostao samo plutati po moru.

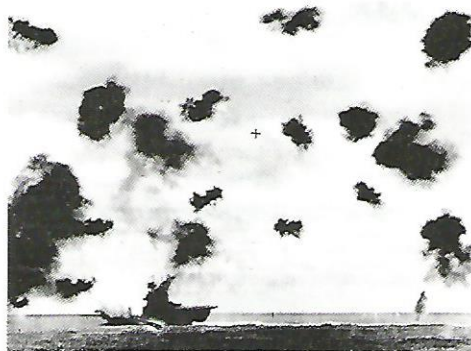
Čitav napad trajao je nekoliko minuta. Japanci su izgubili $\frac{3}{4}$ svojih flotnih nosača aviona, ostao je samo *Hiryu* koji je bio puno manji nosač od *Akagia* i *Kage*, a na sebi je nosio preostalih 40 aviona. *Akagi* su slijedećeg dana potopili japanci torpedima sa jednog od svojih razarača. *Kaga* je potonuo u 19 h i 25 min istog dana pošto se nakon pogotka bombama pretvorio u plamenu buktinju. *Soryu* je pogođen torpedima sa američke podmornice *Nautilus*, te je potonuo u 19 h i 20 min istog dana.¹⁸

18. PRIKRIL, B., 1985, 253.

Slika 4. Nosač aviona *Kaga*.Slika 5. Nosač aviona *Akagi*.

Nagumo nije htio čekati, shvatio je težinu čitave situacije, te je naredio da se sa preostalog nosača aviona napadne nosač *Yorktown*. Već u 11 sati su poletjeli avioni. Ukupno 18 bombardera i 6 lovaca za zaštitu, te u 12 h i 45 min 10 torpednih aviona praćenih sa 6 lovaca. *Yorktown* se našao u istoj situaciji kao i japanski nosači u prethodnom napadu. Avioni koji su sudjelovali u napadu upravo su se vraćali i spuštali na palubu. U zraku se nalazilo samo 12 lovaca za zaštitu. Udaljenost između flotnih sastava Japana i SAD smanjila se na samo 80 Nm, te su japanski avioni lako pronašli *Yorktown* i usmjerili svoj napad na taj brod.

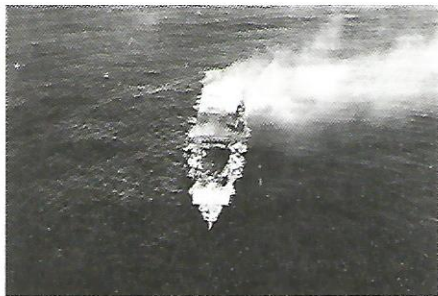
Yorktown su za razliku od japanskih nosača pratile dvije teške krstarice, *Astoria* i *Portland*, te 5 razarača. Iako je postojala jaka protuzračna obrana, te je većina japanskih aviona oborena, tri bombardera tipa *Aichi D3A Val* pogodila su *Yorktown* sa tri bombe. Kroz obranu, prošla su i 4 torpedna avion *Nakajima B5N Kate*, te pogodili nosač sa dva torpeda u 14 h i 45 min.

Slika 6. *Yorktown* snimljen za vrijeme napada.

Bombe koje su pale na brod, prouzročile su oštećenja u strojarnici, dok su torpeda pogodila bok broda, te se brod nagnuo za 26 stupnjeva. Zapovjednik broda Eliot Bookmaster dao je naredbu o napuštanju broda u 14 h i 57 min.¹⁹ Krstarice i razarači iz pratnje krenuli su prema zapadu, kako bi što prije smanjili razliku između sebe i Japanaca. Avioni sa *Yorktowna* upućeni su na druga dva nosača aviona.

19. PRIKRIL, B., 2005, 252.

Spruance nije htio previše gubiti vrijeme, te su svi avioni u što kraćem roku opskrbljeni gorivom i municijom. Neprijatelju je trebalo zadati posljednji udarac. Sa *Enterprisea* je poletjelo 24 bombardera *SBD Dauntless*. Već u 17 h napali su nosač *Hiryu*, te ga pogodili sa šest bombi. *Hiryu* je potonuo, a zajedno sa njim i admiral Yamaguchi. Avioni koji su poletjeli sa *Horneta*, nisu niti napali ovaj brod, već su svoj tovar bombi upotrijebili na prateće brodove. Na ovu eskadru kasno popodne izvela je napad i jedna eskadrila *B-17*, koja je uzletjela sa Havajskih otoka, te se poslije napada spustila na Midway.²⁰



Slika 7. *Hiryu* u plamenu.

Kasno poslije podne prestali su zračni napadi. *Yorktown* je ostao plutati na moru, te se pokušalo spasiti brod tegljenjem do Midwaya. Razarač *Hamman* vezao je čeličnim užetom nosač, te ga počeo tegliti. No brzina je bila mala, jer je nosač još uvijek usprkos svim pokušajima da bude ispravljen ostao nagnut. Ujutro 6. lipnja brodove je pronašla japanska podmornica *I-168*. ispalila je četiri torpeda, dva su pogodila razarač, a druga dva *Yorktown*. Razarač je potonuo nedugo nakon pogodaka, dok se *Yorktown* održao na površini do slijedećeg jutra, kada je i on potonuo.



Slika 8. Posljednja fotografija *Yorktowna*.

Yamamoto je u 11 sati ujutro primio prve izvještaje o napadu američkih aviona na Nagumovu eskadru. Pokušao je spasiti situaciju, te je pozvao sve brodove koji su sudjelovali u operacijama na Aleutima da krenu u napad na Midway. Pošto je udaljenost bila prevelika, tim brodovima bilo je potrebno i nekoliko dana da stignu do Midwaya. Nakon primljenih vijesti o potonuću sva četiri nosača, Yamamoto je pokušao sakupiti svu flotu na jedno mjesto, radi lakšeg napada.

Problem je bio još veći, što su sve eskadre bile podosta udaljene jedna od druge, čak i po nekoliko stotina milja. Nakon sakupljenih informacija, shvatio je da napad više nije moguć, te je u 10 h navečer dao zapovijed o povlačenju.

²⁰. PRIKRIL, B., 2005, 252.